

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon

XV teologinen dialogi webinaarina 10.12.2020

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ja Suomen ortodoksisen kirkon valtuuskuntien väliset viiden nettoista teologiset neuvottelut pidettiin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kutsusta koronapandemian vuoksi etäkokouksena 10. joulukuuta 2020. Neuvottelujen aiheena oli ”Nikealainen usko ja apostolinen evankeliumi” sekä ”Yhteinen todistus suomalaisessa yhteiskunnassa”. Piispa Seppo Häkkinen korosti puheenvuorossaan, että kirkon on oltava vahva identiteetiltään ja muistettava ydintehtävänsä. Metropoliitta Elia korosti, että ekumenia edellyttää kohtaamista, dialogia sekä uskallusta kuunnella ja avautua todellisuudelle, joka voi tuntua itsestä vieraalta. Kirkot rohkaisevat vuoropuheluun sekä henkilökohtaisella tasolla että seurakuntatasolla ja päättivät jatkaa yhteisiä teologisia keskusteluja.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon valtuuskuntaa johti piispa Seppo Häkkinen. Muina jäseninä olivat yliopistotutkija, TT Heta Hurskainen, pastori Jukka Hildén, kirkkoherra, dosentti Sammeli Juntunen ja dosentti Anni Maria Laato sekä kokouksen sihteeristössä johtava asiantuntija, dosentti Tomi Karttunen ja asiantuntija, TT Ari Ojell. Suomen ortodoksisen kirkon valtuuskuntaa johti metropoliitta Elia. Muina jäseninä olivat hiippakuntasihteerit Artturi Hirvonen, rovasti Heikki Huttunen, yliopistonopettaja, TT Ari Koponen, M. Div. Soili Penttonen ja rovasti, piispaikokouksen sihteeri, TT Mikael Sundkvist.

Piispa *Seppo Häkkinen* toi esiin avaussanoissaan, että suomalaisten uskonnollisuudessa sekä suhteissa kristinuskoon ja kirkkoon on tapahtunut merkittäviä muutoksia 2000-luvulla. Nyt on keskeistä kiinnittää huomiota erityisesti kahteen asiaan. Ensinnäkin kirkon on oltava identiteetiltään vahva. Kirkko voi täyttää paikkansa maailmassa ainoastaan silloin, kun se tietää, mikä se on ja mikä on sen tehtävä. Kristillinen kirkko on lähetetty maailmaan todistamaan Kristuksesta ja tekemään kaikki kansat hänen opetuslapsikseen.

Toiseksi kirkon on muistettava ydintehtävänsä. Apostolisesta uskosta kasvaa kirkon identiteetti. Siihen kytkeytyvästä missiosta puolestaan nousee kirkon ydintehtävä. Nikean uskontunnustus vahvistaa uskon kolmiyhteiseen Jumalaan ja Jeesukseen Kristukseen hänen ainosyntyisenä Poikanaan. Muut ekumeeniset konsiilit ovat oikeastaan vain tämän nikealaisen pelastussanomien selitystä.

Tämänkertaisen dialogimme toinen teema ”Yhteinen todistus suomalaisessa yhteiskunnassa” on nyt ajankohtaisempi kuin koskaan ennen. Se haastaa etsimään keinoja siihen, miten tässä ajassa kristinuskon on relevantti, tämän ajan ihmisiä puhutteleva ja koskettava. Se ohjaa myös molempia kansankirkkojamme muuttamaan. Viime vuosien uskonnollisuuden murros, kristinuskoon suhtautuminen ja kirkkojen aseman muutos ovat tehneet yhteisistä neuvotteluistamme entistä tärkeämpiä.

Metropoliitta *Elia* luonnehti tervehdyssanoissaan, että on kahdelta taholta tulevia muospaineita kirkolle: yhteiskunnan taholta, millainen on kirkon rooli yhteiskunnassa sekä toisaalta sisäiset muospaineet: tulee uudistaa sisäisesti kirkkoamme, jotta se voi palvella paremmin ihmisiä tässä ajassa. Tässä on jännite: tulee tuntee oma perinteensä, olla globaali kirkko ja toisaalta kansallinen kirkko, joka ajaa kirkon tunnustusta tässä ajassa. Identiteetin tunteminen on edellytys todistuksen antamiselle kristillisestä uskosta.

Metropoliitta totesi myös, että ekumenia edellyttää kohtaamista, dialogia, uskallusta kuunnella ja avautua todellisuudelle, joka voi tuntua itsestä vieraalta. Se edellyttää meiltä rohkeutta hyväksyä myös erot, joita meissä on. Yritämme kuunnella ja hyväksyä erilaisuuden eikä pyrkiä luomaan jota-

kin, joka ei ole todellista ja totta. Se edellyttää kuitenkin halua löytää yhteinen sävel, yhteys ja ykseys kristittyjen välillä.

Nikealainen usko ja apostolinen evankeliumi

Aiheesta alustivat dosentti *Tomi Karttunen* ja TT *Ari Koponen*. Karttusen esitelmässä todettiin, että apostolisen evankeliumin julistamisen yksi elementti on kaste. Se on kolmiyhteisen Jumalan lahja. Se on kristillisen elämän alku, lähtökohta kristittynä toimimiselle. Koponen hahmotti ortodoksista traditio- ja kirkkokäsitystä kahden venäläisen emigranttiteologin Bulgakovin ja Florovskyn kautta. Kahta erilaista teologista lähestymistapaa yhdistävänä voi nähdä vuorovaikutuksen tarpeen, jolloin traditio- ja kirkkokäsitys ovat historiallisesti juurtuneita mutta avoimia tulevaisuuteen päin. Kaikki oppikeskusteluissa pidetyt alustukset julkaistaan luterilaisen Kirkkohallituksen ulkoasiain osaston teologisten asiain tiedotuslehti *Reseptiossa*.

Yhteisesti todettiin esitelmien ja keskustelun pohjalta, että Raamattua ja traditiota kiteyttävä kristillinen oppi on myönteinen ilmiö. Se auttaa ymmärtämään kristillisen uskon sisältöä. Opin ytimessä on usko kolmiyhteiseen Jumalaan ja ihmiseksi tulleeseen, ristiinnaulittuun ja ylösnousseen Jeesukseen Kristukseen, Jumalan Poikaan, armon ja pelastuksen välittäjään. Rukouksen ja uskon ilmapiirissä oppi tuo pelastuksen läsnäolevaksi. Kristillisen sanoman kiteytymänä se välittää apostolisen evankeliumin todellisuuden, sanassa ja sakramenteissa läsnäolevan Kristuksen.

Esitysten ja niiden pohjalta käydyn keskustelun pohjalta ehdotetaan kirkoillemme, että asetetaan työryhmä valmistelemaan seuraavia oppikeskusteluja varten ehdotuksen:

- 1) yhteiseksi julkilausumaksi kasteesta sekä
- 2) yhteiseksi julkilausumaksi pelastuksesta jumalallistumisena ja vanhurskauttamisena. Lisäksi työryhmän tulisi
- 3) konkretisoida suunnitelmaa siitä, missä järjestyksessä ja millä aikataululla tulevia teemoja tullaan oppikeskusteluissamme käsittelemään.

Yhteinen todistus suomalaisessa yhteiskunnassa

Aiheesta alustivat yhteisesitelmässään pastori *Jukka Hildén* ja rovasti *Heikki Huttunen*. Esitelmissä nostettiin esiin perustava kysymys siitä, miten voimme edistää ihmisten kohtaamista kirkon uskon viitekehityksessä. On myös aiheita kysyä, mikä on kristinuskon ja yleensä uskonnon asema julkisessa tilassa tämän päivän ja huomisen Suomessa? Tämä pohdinta on erityisen tärkeää evankelisluterilaiselle ja ortodoksiselle kirkolle, jotka kantavat maamme tuhatvuotista kristillisen uskon ja kulttuurin perintöä. Kenties näiden yhteisöjen välille rakennettu luottamus ja ystävyys voi olla esimerkkinä nykyisille pyrkimyksille uskonyhteisöjen dialogiin ja yhteistoimintaan? Kirkot ja kristityt voivat entistä enemmän yhdessä kohdata paikallisesti myös toisten uskontojen edustajia. Uskontodialogiin verrattuna ekumenian erityinen anti on kirkon näkyvän ykseyden etsiminen. Meitä yhdistää ylösnoussut Kristus.

Todettiin myös, että jokaisen sukupolven on löydettävä kirkon profeetallinen tehtävä uudestaan, omassa kontekstissaan, oman katumuksensa kautta. Kirkko on maailmassa, mutta ei maailmasta. Marginaalissa, yhteiskunnan reunalla, kirkko voi ehkä kuunnella erityisen tarkkaavaisesti Jumalan mieltä ja tahtoa. Epävarmassa tilanteessa Pyhä Henki saa tilaa toimia.

Johtopäätös kirkkojen yhteisestä todistuksesta oli, että on syytä rohkaista sekä henkilökohtaisen tason ekumeniaa että seurakuntatason ekumeniaa. Seurakunnan johtajina kirkkoherrojen sitoutumi-

nen on ensiarvoisen tärkeää. On hyvä myös muistaa ystävyysseurakuntatyön uusien muotojen kehittäminen ja mahdollisuus siihen yhtenä ruohonjuuritason ekumenian toimintamuotona. Meillä on luterilaisena ja ortodoksisena kirkkona suomalaisessa yhteiskunnassa vahva kohtalonyhteys. Meidän tulisi yhdessä etsiä keinoja elää kirkkona tässä ajassa.

Oppikeskustelujen jatko

Yhteisiä teologisia oppikeskusteluja päätettiin jatkaa. Seuraavaksi paneudutaan kysymyksiin kasteesta sekä pelastuksesta jumalallistumisena ja vanhurskauttamisena. Opillisten kysymysten systemaattisesta käsittelystä laaditaan vielä konkreettisempi suunnitelma tulevia keskusteluja varten ensi vuoden kokoontumiseen mennessä. Lisäksi on tarpeen pohtia, millaisia ajankohtaisia asioita on syytä käsitellä ja miten edistetään paikallista ekumeniaa ja seurakuntien ystävyysiteitä.

Ortodoksinen kirkko on seuraavan kokouksen isännöintivuorossa. Ajankohdaksi sovittiin 20.–21.10.2021 ja paikaksi Tampere. Kokousta valmistelee asetettu työryhmä. Dialogin tuloksille on edelleen hyvä saada lisää julkisuutta. Niitä tunnetaan liian vähän. Yhteiset julkilausumat ja ohjeet käytännön ekumeenista yhteistyötä varten ajatellen niin kirkollisia toimituksia kuin muutakin ekumeenista yhteistyötä voisivat edistää konkreettista reseptiä paikallisseurakunnissa ja kirkon elämän eri tasoilla.